

Academic Article

การเมืองภาคประชาชนกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง Civil Politics and Political Participation Processes

พัชรี กล่อมเมือง^{1*} ณัฏฐา เกิดทรัพย์²

Patcharee Klommeung^{1*} and Natta Kertsup²

หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์^{1*} หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์²
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร^{1*,2}

กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Bachelor of Political Science, Program in Political Science^{1*}, Bachelor of Public Administration,
Program in Public Administration²

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand^{1*,2}

nongam_patcharee@hotmail.com^{1*}

Received: 2020-01-08

Revised: 2020-10-22

Accepted: 2020-10-26

บทคัดย่อ

การเมืองภาคประชาชน เป็นการเมืองหรือสถานการณ์ที่ประชาชนได้รับสิทธิและเสรีภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบาย มีการกระจายอำนาจให้ประชาชนสามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นภายใต้กรอบกฎหมาย โดยกิจกรรมใดทางนโยบายที่อาจเกิดผลกระทบต่อประชาชน ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรกและประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางการเมืองได้ด้วยตนเอง ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และต่อเนื่องมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีเจตนารมณ์สำคัญในการเปลี่ยนการเมืองของนักการเมืองเป็นการเมืองของประชาชนโดยส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของภาคประชาชน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ประชาธิปไตยและการสร้างจิตสำนึกทางการเมือง ทั้งนี้ต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหรือการเมืองภาคประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถทำกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างเต็มที่และก่อให้เกิดการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนได้

คำสำคัญ: การเมืองภาคประชาชน กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วม

ABSTRACT

Civil politics is a political or a situation in which people have the right and freedom to participate in the policy process. There is a decentralization for people to define their own way of life. By not violating the rights of others under the legal framework. Which any policy activities that may affect people, they have to get involved from the outset and people can carry out political activities by themselves. In the Constitution of the Kingdom of Thailand, 1997 and continuously until 2007, has an important intention to change the politics of politicians into people's politics by promoting the rights and freedom of the people participation in the political process of the people. Which contributes to democratic learning and political consciousness. However, there must be promotion and support for political participation or civil politics consequently that people can fully engage in political activities and cause the continuous and sustainable development of democracy.

Keywords: Civil politics, Political participation process, Participation.

บทนำ

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน กล่าวคือ อำนาจอธิปไตยหรือ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนทำหน้าที่ ปกครองตนเองโดยตรง (Direct Democracy) แต่ในทางปฏิบัตินั้นไม่สามารถกระทำได้จึงเกิด รูปแบบการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Indirect Democracy or Representative government) โดยประชาชนเลือกผู้แทนขึ้นทำหน้าที่แทนตน ซึ่ง ผู้แทนเหล่านั้นมีหน้าที่ร่วมกันกำหนดทั้งผู้ปกครอง (รัฐบาล) นโยบาย และวิธีการปฏิบัติตามนโยบาย การที่ประชาชนทำหน้าที่ปกครองด้วยตนเอง โดยตรงหรือการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตน นั้นเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้กระบวนการ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทุกกระบวนการ ทุกระดับ และทุกมิติดำเนินไป

อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนผู้เป็นเจ้าของ อำนาจอธิปไตยต้องมีคุณสมบัติที่เอื้อหรือสนับสนุน ต่อหลักการประชาธิปไตย เช่น มีความสนใจ กระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยเช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง ติดตาม ควบคุม และตรวจสอบการทำงานของ รัฐบาลอย่างจริงจังหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ประชาชนต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองตามทัศนะ ที่ว่า “กิจกรรมทางการเมืองการปกครองเป็นหน้าที่ ที่ทุกคนต้องเอาใจใส่รับผิดชอบ จะหลีกเลี่ยง หรือปฏิเสธให้พ้นความรับผิดชอบของตนไม่ได้” เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ของประชาชน เป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย แบบผู้แทน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะ

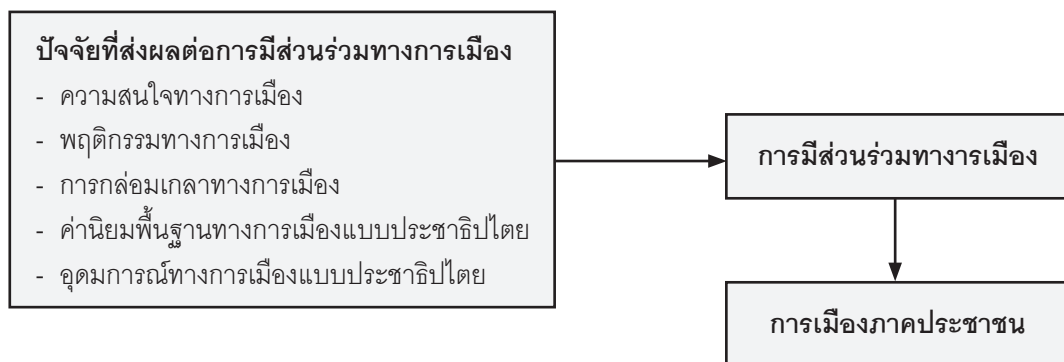
และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากจะช่วยให้การตัดสินใจของรัฐบาลมีความรอบคอบและสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใสตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ต่อการเมืองการปกครองของประเทศและที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิรัฐ และควบคุมการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เนื่องจากการแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมือง

ของประชาชนในสังคมก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม การเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองเหล่านี้คือ กระบวนการทางการเมืองที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามความต้องการของประชาชนถือว่าส่วนสำคัญที่สุดของการเมืองภาคประชาชน

กรอบในการวิเคราะห์

กรอบในการวิเคราะห์ของการเมืองภาคประชาชนกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากการทบทวนวรรณกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล (Prasertkun, 2009) ธีรยุทธ บุญมี (Boonmee, 2004) เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (Laothamatas, 2008) และสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (Phongphaibun, 1999) มุ่งเน้นศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) การมีส่วนร่วมทางการเมือง 3) การเมืองภาคประชาชน ดังภาพต่อไปนี้

เนื้อหา

การเมืองภาคประชาชน เป็นการเมืองหรือสถานการณ์ที่ประชาชนได้รับสิทธิและเสรีภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบาย มีการกระจายอำนาจให้ประชาชนสามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ภายใต้กรอบของกฎหมาย โดยกิจกรรมใดทางนโยบายที่อาจเกิดผลกระทบต่อประชาชน ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรก และประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆทางการเมืองได้ด้วยตนเอง ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมีเจตนารมณ์สำคัญในการเปลี่ยนการเมืองของนักการเมือง เป็นการเมืองของประชาชน โดยส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองทุกระดับมากขึ้น และยังขยายการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานและสิทธิของพลเมือง เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้รับรองสิทธิของประชาชนไว้มากมาย มีสิทธิในหลายประเด็นที่ได้รับการรับรองไว้ไม่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ คือ สิทธิของประชาชนที่จะมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในกระบวนการกำหนดนโยบาย ออกกฎหมาย ที่จะมีผลกระทบต่อตัวเอง ในรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบัน เขียนคำว่า “มีส่วนร่วม” ไว้ถึง 22 ครั้ง มากกว่ารัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2540 ซึ่งเขียนไว้ 9 ครั้ง แต่เป็นรองรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2550 ที่เขียนไว้ 34 ครั้ง ซึ่ง

รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วม อาทิ สิทธิโดยตรงที่ประชาชนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อที่จะเสนอกฎหมายและนโยบายแล้ว รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และรัฐธรรมนูญยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ดังนั้น การเมืองภาคประชาชน จึงเป็นการเมืองแนวใหม่ที่ถือว่าประชาชนเป็นตัวแสดงหลัก ไม่ใช่การเมืองแนวเดิมที่ประชาชนเป็นเพียงผู้ดูหรือผู้ปฏิบัติตาม โดยประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจทางการเมืองมากขึ้น เพื่อปกป้องและเรียกร้องสิทธิของตนที่ควรจะได้รับ รวมทั้งติดตาม ควบคุม และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างสูงสุดหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย โดยประชาชนทำหน้าที่ปกครองตนเองโดยตรง แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถกระทำได้จึงเกิดรูปแบบ การปกครองประชาธิปไตยแบบผู้แทน ที่ประชาชนเลือกผู้แทนขึ้นทำหน้าที่แทนตน และผู้แทนทำหน้าที่ร่วมกันเลือกผู้บริหารประเทศ เพื่อกำหนดนโยบายและวิธีการปฏิบัติตามนโยบาย การเลือกผู้แทนเข้าทำหน้าที่แทนตนเป็นกลไกเบื้องต้นของการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนนั้น ยังไม่สามารถสนองตอบและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมที่มีการขยายตัว และมีความสลับซับซ้อนประกอบกับการแสวงหาผลประโยชน์ของบุคคลบางกลุ่มที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนทำให้เกิดการ

เคลื่อนไหวของประชาชน เพื่อขอมีพื้นที่เรียกร้องสิทธิทางการเมืองในการปกป้องผลประโยชน์ของตน

ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ตัวแปรสำคัญสองตัวก็คือความเป็นประชาชน หรือ ความเป็นพลเมือง (citizenship) ส่วนตัวแปรอีกตัวหนึ่งคือ วิธีรัฐธรรมนูญ หรือรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) ความเป็นประชาชน หมายถึง การประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่จะได้รับความคุ้มครองในสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนอกเหนือจากสิทธิต่างๆ ที่มีมากมายแล้ว ประชาชนย่อมคงไว้ซึ่งความเป็นอำนาจอธิปไตย แต่ที่สำคัญที่สุดจะต้องมีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรม สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ระบบการปกครองใดที่ไม่มีตัวแปรดังกล่าวมาแล้วย่อมไม่ใช่ระบบประชาธิปไตยเสรีนิยมในส่วนของวิธีรัฐธรรมนูญ หรือรัฐธรรมนูญนิยมนั้นคือการจัดโครงสร้างของรูปแบบการปกครองบริหารโดยส่วนใหญ่แบ่งเป็นนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ และองค์กรต่างๆ รวมตลอดทั้งกระบวนการทางการเมืองที่จะทำให้สังคมสามารถดำเนินไปได้ภายใต้อำนาจอธิปไตยและรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนอย่างเรียบร้อยโดยปราศจากอุปสรรคและถึงแม้จะมีปัญหาเกิดขึ้นก็ต้องแก้ไขตามกฎหมายทางการเมืองที่กำหนดไว้ รัฐธรรมนูญ จึงเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ของการใช้อำนาจเพื่อปกป้องรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของประเทศชาติ สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิขั้นมูลฐานของประชาชน ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ในส่วนนี้จะเห็นได้ว่า ประชาชนย่อมมีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะแสดงออกทางการเมือง ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า การเมืองภาคประชาชน

ภายใต้วิวัฒนาการของสังคมโลก การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลซึ่งมีการกล่าวถึงบ่อยครั้ง นั่นคือ สังคมได้เปลี่ยนจากอารยธรรมคลื่นลูกที่หนึ่งตามที่อัลวิน ทอฟเฟอร์ ได้กล่าวไว้ อันได้แก่ สังคมเกษตรไปสู่อารยธรรมคลื่นลูกที่สองคือสังคมอุตสาหกรรม และปัจจุบันนี้โลกกำลังก้าวเข้าไปสู่อารยธรรมคลื่นลูกที่สามหรือสังคมข่าวสารข้อมูล โดยภาพรวมสังคมมนุษย์ปัจจุบันจะเอนเอียงไปทางอารยธรรมคลื่นลูกที่สองและคลื่นลูกที่สาม อารยธรรมทั้งสองลูกเอื้ออำนวยต่อการมีระบบการเมืองแบบเปิด ประชาชนตื่นตัวทางการเมือง เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ที่สำคัญที่สุด จะเรียกร้องให้มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเสรีนิยมซึ่งจะเป็นเครื่องประกันว่าสิทธิขั้นมูลฐานตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะได้รับความคุ้มครองที่สำคัญที่สุดภายใต้สถานการณ์อันใหม่นี้ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสองมิติที่มีส่วนส่งเสริมให้การเมืองภาคประชาชนพัฒนาเข้มข้นยิ่งขึ้น นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการเมือง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของคลื่นอารยธรรม โดยวัฒนธรรมการเมืองของสังคมมนุษย์ส่วนใหญ่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากวัฒนธรรมการเมืองแบบคับแคบ (parochial political culture) และวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้า (subject political culture) ไปสู่วัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม (participant political culture) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง และต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ซามูเอล ฮันติงตัน (Samuel Huntington) ได้กล่าวไว้ว่า การขยับตัวของสังคมคือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ จะนำไป

สู่ความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน และมีการเรียกร้องให้มีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวคือความจำเริญทางการเมือง (political modernization) สังคมใดก็ตามที่มีความจำเริญทางการเมืองแต่ขาดการพัฒนาการเมือง (political development) อันได้แก่การสร้างโครงสร้างและกระบวนการทางการเมืองที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ก็จะนำไปสู่การเสียดุลทางการเมืองระหว่างความจำเริญทางการเมืองและการพัฒนาทางการเมือง และการเสียดุลดังกล่าวนี้ย่อมจะนำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมือง (political decay) อันเป็นสภาวะที่ปรากฏอยู่ในหลายภูมิภาคในโลกนี้

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในมิติที่สองคือ ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งสมัยกรีกโบราณเรียกว่าประชาธิปไตยโดยตรง (direct democracy) ได้แปรเปลี่ยนไปสู่ประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (representative democracy) ซึ่งเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่แพร่หลายอยู่ในหลายส่วนของโลก แม้จะมีอุปสรรคต่างๆ นานาก็ตาม แต่ที่สำคัญก็คือหลังจากการเปลี่ยนแปลงอารยธรรมมาสู่คลื่นลูกที่สองและคลื่นลูกที่สามจนนำไปสู่ความตื่นตัวทางการเมืองอย่างเข้มข้นนั้น ประชาชนเริ่มมีบทบาทสำคัญทางการเมืองด้วยการมีส่วนร่วมโดยตรง ซึ่งหมายถึงการเมืองภาคประชาชน ประชาธิปไตยในรูปแบบนี้เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชน (participatory democracy) ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เอนเอียงไปทาง participatory democracy ประชาชนจะมีบทบาทมากยิ่งขึ้น และเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดที่

ทำให้เกิดความเข้มข้นของการเมืองภาคประชาชน ในมิติต่างๆ ของการมีส่วนร่วม

ดังนั้น การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การมีส่วนร่วมเป็นการร่วมมือของประชาชนไม่ว่าปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามา ร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้มีส่วนช่วยเหลือระหว่างกัน ด้วยจิตใจและอารมณ์ของแต่ละบุคคล ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมในการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายของสังคม การเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชา การเข้าไปมีเสียงในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณา ผลกระทบของนโยบายเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง เป็นนโยบายใหม่ในครั้งต่อไปด้วย (Prapanyaphuet, 2003 : 8) จึงเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะสำคัญของกระบวนการทางการเมืองและกระบวนการในการจัดการต่อปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานของสังคมยุคใหม่ที่เน้นปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้อง (Demand) และการสนับสนุน (Support) (Easton, 1971 : 202) การมีส่วนร่วมยังรวมถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ (Mental and

Emotion Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น และก่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวอีกด้วย (Keith, 1972 : 136) อาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม (Reeder, 1974 : 125) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้นผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาพัฒนาชุมชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่อุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวม

กระบวนการมีส่วนร่วม เริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูล สาเหตุของปัญหา การพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวทางการวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา การดำเนินการหรือปฏิบัติงาน และสิ้นสุดที่การติดตามประเมินผล โดยการดำเนินการที่ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในฐานะเจ้าของชุมชนหรือทรัพยากรได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดสรรทรัพยากร ส่วนสิทธิพัฒนา ลภจิตร์ (Laphcit, 2007) ยังพบว่ารูปแบบและกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะกว้างและชัดเจนไว้ 3 รูปแบบคือ 1) การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (Voting) ซึ่งเห็นว่ารูปแบบการมี

ส่วนร่วมทางการเมืองทำให้ประชาชนมีอิทธิพลเหนือผู้นำ เพราะทำให้ผู้นำต้องปรับปรุงนโยบายเพื่อคะแนนเสียงของตน แต่คะแนนเสียงดังกล่าวนี้คือความเห็นเกี่ยวกับความซื่อซมของพลเมืองที่มีต่อผู้นำได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น มิได้แสดงความชื่นชอบเป็นพิเศษ สำหรับขอบเขตของผลผลิตของการเลือกตั้งนั้นกว้างขวางมาก และมีอิทธิพลเหนือพลเมืองและแรงกดดันทำให้คะแนนเสียงเป็นเหมือนอาวุธที่มีอำนาจควบคุมรัฐบาล 2) กิจกรรมการรณรงค์หาเสียง (Campaign Activity) คือ การที่พลเมืองได้มีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนั้นทำให้สามารถเพิ่มอิทธิพลเหนือผลการเลือกตั้งได้ โดยการกำหนดคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครคนใดคนหนึ่งไว้ก่อน และมีอิทธิพลต่อผู้นำไว้เช่นเดียวกับกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ยากและต้องการความคิดริเริ่มสร้างมากกว่าการลงคะแนนเสียง 3) การร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือองค์กรทางสังคม (Cooperative Activity) ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ คือ การกระทำร่วมกันเป็นกลุ่มหรือกลุ่มองค์กรในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองและสังคม เพื่อที่จะมีอิทธิพลเหนือการดำเนินงานของรัฐบาล การกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นเวลาใด ก็ได้และอาจเกี่ยวกับปัญหาใดของกลุ่มก็ได้ นอกจากนี้ อาจอาจเป็นการกระทำร่วมกันในกิจกรรมภายในองค์กรที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อรัฐบาลมากกว่ารูปแบบที่ 2 เนื่องจากมีคนจำนวนมากเข้าร่วมและอาจมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มได้

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นรากฐานที่ดีของการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ประเทศมีความเจริญและยังเป็นการปลูกฝัง

ความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน ฉะนั้น การพัฒนาทางการเมืองประชาชนในประเทศควร ได้รับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองหรือเพื่อให้ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ ประชาธิปไตยนั้นเป็นประชาธิปไตยที่มาจาก ประชาชนอย่างแท้จริง ไม่เพียงแต่จะไปเลือกตั้ง หรือเข้าไปมีส่วนร่วมเพียงเพราะหน้าที่หรือเพียง เพราะเป็นกฎข้อบังคับเท่านั้น หากประชาชนมี ความสนใจทางการเมืองมีการเปิดรับข่าวสาร และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นหรือ ช่วยถ่ายทอดข้อมูลที่ต้องให้สังคมได้รับรู้ และ กระตุ้นให้คนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นในทางที่ถูกต้องก็จะส่งผลทำให้ระบอบ ประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดีและมีคุณภาพ มากยิ่งขึ้น

สรุป

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นรากฐาน สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากระบบการปกครองประชาธิปไตยแบบ ผู้แทนโดยประชาชนเลือกผู้แทน (รัฐบาล) ขึ้นทำ หน้าที่แทนตนนั้น ยังไม่สามารถสนองตอบและ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ผู้เป็น เจ้าของอำนาจอธิปไตยได้อย่างทั่วถึงการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนจึงมีส่วนสำคัญในการ ส่งเสริมบทบาทของผู้แทน เพื่อให้ผู้แทนที่ทำ หน้าที่ แทนประชาชนได้เข้าใจปัญหาและความต้องการ ของประชาชน การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ใช่เฉพาะเป็นการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ แทนตนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการควบคุม ตรวจสอบ

ติดตามการทำงานของรัฐบาล หน่วยงานของรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล ในนโยบาย การบริหารทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ และ วิถีชีวิตของประชาชน การมีส่วนร่วมในทาง การเมืองยังเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย ประเทศที่พัฒนาการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับ ที่ดีแล้วก็จะกำหนดให้ประชาชนในทุกระดับ มีส่วนร่วมในทางการเมือง สำหรับประเทศไทย ได้เปิดกว้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทาง การเมืองเพิ่มมากขึ้น โดยการรับรองสิทธิการมี ส่วนร่วมทางการเมือง ผ่านช่องทางและกระบวนการ ต่างๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่อย่างไรก็ตามการ มีส่วนร่วมทางการเมืองจะส่งผลต่อ การพัฒนา การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หรือไม่นั้น ปัจจัยสำคัญ ประชาชนต้องมีความรู้ ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ รู้ถึงสิทธิ และหน้าที่ของตนในการเข้ามามีส่วนร่วม ทางการเมืองและใช้สิทธินั้นโดยไม่กระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลอื่น ที่สำคัญประชาชนต้อง มีสำนึกทางการเมือง โดยการเข้ามามีส่วนร่วม ทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติและ ประชาชนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งรัฐต้องส่งเสริมให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ตาม กระบวนการหรือช่องทางที่กฎหมายบัญญัติให้เป็น รูปธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองถือว่าเป็น ตัวแปรสำคัญที่สุดของการเมืองภาคประชาชนใน การพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

REFERENCES

- Boonmee, T. (2004). **Civil Society**. Bangkok : Publisher Sarthan. (in Thai)
- Easton, D. (1971). **The Political System : An Inquiry into the State of Political Science**. New York : Knopf.
- Keith. D. D. (1972). **Human Behavior at Work Human Relations Organizational Behavior**. New York : McGraw-Hill Book.
- Laothamatas, A. (2008). **Civil Politics**. Bangkok : Publisher of the Cabinet and the Government Gazette. (in Thai)
- Laphcit, S. (2007). Factors Affecting Citizen's Decision to Participation in Tambol Administration Organizations in Warinchamrab District, Ubonratchathani Province. **Veridian E – Journal Silpakorn University**, 2(1), 137-154. (in Thai)
- Phongphaibun, S. (1999). **Decentralization of Educational Administration to Local Administrative Organizations**. Nakhon Ratchasima : Nakhon Ratchasima Rajabhat Institute and Nakhon Ratchasima Sri Alumni Association Alumni Association. (in Thai)
- Prapanyaphuet, T. (2003). **Development management: definition, content, guidelines and problems**. Bangkok : Publisher of Chulalongkorn University. (in Thai)
- Prasertkun, S. (2009). **People's politics in Thai democracy**. (2nded). Bangkok : Publisher Wipasa. (in Thai)
- Reeder, W. W. (1974). **Some Aspects of The Information Social Participation of Farm Families in New York State**. New York : Unpublished Ph. D. Dissertation. Cornell University.